

Te iterum atque iterum, pontifex optime, rogo gratia divina præfati monasterii ut curam maximam habeas, et familiam illarum cum grandi pietate satagas providere. Quod si alicujus persona iniustum tibi dederit consilium, cum auctoritate respondendum deprecor: quia hoc quod episcopi agitur verbo, non solum auferri non debet nec omnino potest. Tum præcipue quia et hoc ipsa sanctissimi papæ Urbicani auctoritas, ut hoc de sancto et domino meo pontifice credam. Nunquam enim apud te prævalebit iam iniqua suggestio, ut contra justam voluntatem qualiscunque antistitis pro meo studio substantia ad te multum profecerit, et prope duplicata sit. Additur ad hoc quod Deus misericors per parvitatem meam etiam immunitatem tributorum, tam juxta urbem et infra, quam etiam in suburbanis et villis ex maxima parte concessit. Agellum igitur Aucharianum, unde parvam particulam monasterio dedimus, multa servamus: nam plus minus centum aripennes vineæ, et trecentorum modiorum campos reservavimus: ita quod supradictum monasterium tantum modiatas de terra quam ego plantavi, habeat modiatas quadraginta; et de vetere vinea vix triginta aripennes contulimus. Agellum Gallicuanum, Mercloanum, vel agellum Gemellos cum stagnis et paludibus, cum omni jure et termino suo, et pascua in campo Lapiden, vel si qua alia sunt; vel campum in Trifinito super viam munitam, vel reliqua quæcunque sunt; agellum Orvedum, et agellum

A Martinatis, et agellum Silvanum, in quo est sita ecclesia S. Mariæ de Ratis; et agellum Missiananum, cum omnibus sibi pertinentibus pascuis, paludibus, cum omni jure et termino suo sanctæ tuæ ecclesiæ reservavimus in stipendiis earum. Unde te, sancte pontifex, adjuro, ut si Deus omnipotens per manus se timentium sanctæ matri Ecclesiæ, monasterio sanctarum virginum aliquod majus bonum dederit, tua sancta dilectio unum ab altero non disjungat. Si vero, quod Deus non patiat, congregatio ibi aut congregata non fuerit, aut forte postea, quod absit, cum congregata fuerit, esse desiderit, ad matrem Ecclesiam revertantur. Hæc quidem ego, ut timori meo satisfacerem, scripsi. Nam absit ut de tua, piissime pontifex, inscientia inculperis; quia, ut supra jam dixi, pietas divina concessit ut per meam humilitatem immunitas Ecclesiæ in tot capitibus daretur. Quod monasterio cum fratrum consensu dedimus, per hanc voluntatem meam confirmo. Ancillæ nostræ Cæsariæ abbatissæ mantum majorem quem de cannabe fecit, dari volo. Domino meo Cypriano mantum e cunctis meliorem dari volo. Quidquid servo meo Briciano contuli, nunc per hoc testamentum meum confirmo. Agritia puella mea propria libentissime monasterio et Cæsariæ abbatissæ serviat: et vere gariolas quas illis vel parentibus eorum dedi confirmo. Omnes cubicularios meos tibi, domine episcope, coram Deo et angelis ejus commendo.

* Exstant apud Bollandum die 12 Januarii Hormisdæ Romani pontificis litteræ, quæ Cæsarii testamento plurimum auctoritatis ac fidem conciliant. Ad

C illas alludit Cæsarius, cum *S. papæ Urbicani*, id est, antistitis Romani meminit. *Cont. l. cit., pag. 618.* — Has litteras ad calcem hujus tomi videtis. *Edr.*

CONCILIUM ARAUSICANUM II. DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO *.

IN DEDICATIONE BASILICÆ A LIBERIO PATRICIO CONSTRUCTÆ CELEBRATUM V. NONAS JULIAS, DECIO JUNIORE V. C. CONSULE, ID EST ANNO CHRISTI 529, FELICIS IV PAPÆ 3^b, ATHALARICI ITALIÆ REGIS 3.

(Ex *tom. VIII Conciliorum Mans.*)

TITULI CAPITULORUM.

I. Quod per peccatum Adæ non solum corpus, sed anima etiam læsa fuerit.

* Hic sacer conventus episcoporum habitus est occasione scriptorum quorundam Fausti Regensis, qui circa annum Christi 472 sancto Prospero in Regensi episcopatu substitutus * (exstant enim epistolæ Sidonii ad eum velut episcopum Regensem his temporibus datæ) de gratia Dei, qua salvamur, in quo sub specioso titulo Pelagium damnans, vere pelagianizat. Hoc opus, cum magna aviditate legentium non tantum in Galliis, ut constat testimonio Sidonii lib. ix, epist. 9, neque etiam in Italia dumtaxat, sed et Constantinopoli, et in Africana Ecclesia expetere atque divulgare, Cæsarius Arelatensis episcopus, non tantum libellum de gratia et libero arbitrio auctoritate Felicis IV approbatum contra eum conseripsit, verum etiam hoc episcoporum concilium iudixit, ut in eo communi omnium Patrum consensu

* Prosper non fuit ep. Regensis.

D II. Quod peccatum Adæ non ipsi solum nocuit, sed ad posterum quoque transit.

III. Quod gratia Dei non ad invocationem detur, sed ipsa faciat ut invocetur.

desinere quid circa hanc orthodoxæ fidei doctrinam credendum atque tenendum esse videretur. Sancti Augustini scripta contra Pelagium edita nemo jam in Galliis aperte impugnare audebat. Pelagius jam prope infami nemo citra infamiam adhaerere conabatur, sed per fraudes et insidias latenter id eum Fausto Regensi episcopo quidam Galliani presbyteri moliebantur. Hoc itaque episcoporum conventu pro fide catholica, scriptisque Augustini assertendis et defendendis, de gratia et libero arbitrio viginti quinque canones constituti sunt, qui omnes fere ad unum sunt sententiæ et verba sancti Augustini, ex ipsius scriptis diversis desumpta, ut infra in notis singulorum canonum ostendemus. SEVER. BIRIUS. — In uno e tribus vetustissimis mss. collegii Parisiensis soc. Jesu titulus est: *Incipiunt canones Arau-*

IV. Quod Deus ut a peccato purgemur, voluntatem A nostram non expectet, sed præparet.

V. Quod initium fidei non ex nobis, sed ex gratia Dei sit.

VI. Quod sine gratia Dei credentibus et petentibus misericordia non conferatur, cum gratia ipsa faciat, ut credamus et petamus.

VII. Quod viribus naturæ bonum aliquid, quod ad salutem pertineat, cogitare aut eligere sine gratia non possumus.

VIII. Quod per liberum arbitrium ad gratiam baptismi pervenire nullus possit.

IX. De adjutorio Dei per quod bona operamur.

X. De adjutorio Dei omnibus semper implorando.

XI. De obligatione votorum.

XII. Qualis nos diligat Deus.

XIII. De reparatione liberi arbitrii.

XIV. Quod ut liberemur a miseria misericordia Dei prævenimur.

XV. Quod per gratiam Dei in melius mutetur fidelis.

XVI. Quod ex eo quod habemus non sit gloriantium, cum ex Deo sit.

sici sancti Cæsarii de libero arbitrio, vel diversis conditionibus de re ipsa necessariis, etc. Sirmondus primus edidit ex mss. Lugdun., Fossat., Tilliano, et aliis. HARD. Gesta hujus synodi accurate explicat Em. Norisius lib. II Hist. Pelag. I, 23.—Cod. Vatic. hunc titulum exhibet: *Incipiunt canones Arausici de libero arbitrio vel diversis conditionibus de re ipsa necessariis, per aeras abque capitulis requirendum.* MANSI.

^b Non est dubium quin is sit annus, quem Decii junioris consulatus designat, qui in Cæsarii subscriptione adnotatur. Intererat autem concilium istud, quod Leonis olim papæ temporibus asserebatur, ad hæc potius tempora differri, propter multos doctrina et pietate præstantes viros, qui spatio interjecto favere in Gallia visi sunt Semipelagianis, quorum placita in hac demum synodo, quam sedis apostolicæ auctoritas comprobavit, penitus explosa ac rejecta sunt. Simplex ejus in codice Lugdunensi est inscriptio: *Constitutio episcoporum in civitate Arausicana, de gratia et libero arbitrio.* JAC. SIRMONDUS. — Hanc synodum celebratam fuisse anno Domini 529, sub pontificatu Felicis IV, evidenter ostenditur: primo ex fine actorum concilii, ubi dicitur Cæsarius hanc constitutionem relegisse et subscripsisse, idque quinto nonas Julii Decio juniore viro clarissimo consule, quæ procul dubio de illo consulatu Decii intelligenda sunt, quo Cæsarius Arelatensi Ecclesiæ præsidebat. Et quamquam plures anni alicujus junioris Decii consulatu consignati reperiantur in fastis, hic tamen consulatus ille est, quem Cassiod. assignat anno Domini 529, quando Felix IV Romanæ, et Cæsarius Arelatensis Ecclesiæ episcopatum administrabant. Vixisse autem Cæsarium sub pontificatu Felicis IV, indicat scripta ad eum epistola, quam supra ex codice Arelatensi acceptam, huic conciliorum editioni inserimus. Secundo ex subscriptione Liberii patricii Galliarum præfecti patet hanc synodum celebratam esse illis temporibus, quibus idem Liberius patricius Galliarum præfecturam a Theodorico acceptam agebat. Quod cum acciderit sub fine Theodorici et initium Athalarici, ut ex epistolis eorumdem regum ad ipsum scriptis colligere licet, dubium nullo est, quin acta concilii consulatu junioris Decii consignata, et subscriptione allegati patricii approbata, prædicto anno Domini 529, sub pontificatu Felicis IV, habita fuerint. Quod plurimi viri doctissimi

XVII. De fortitudine Christiana.

XVIII. Nullis meritis gratiam præveniri.

XIX. Neminem nisi Deo miserante salvari.

XX. Nihil boni hominem posse sine Deo.

XXI. De natura et gratia.

XXII. De his quæ hominum propria sunt.

XXIII. De voluntate Dei et hominis.

XXIV. De palmitibus vitis.

XXV. De dilectione qua diligimus Deum.

PREFATIO ^a.

Cum ad dedicationem basilicæ, quam illustrissimus præfectus et patricius filius noster Liberius ^b in Arausica civitate fidelissima devotione construxit, Deo propitiante et ipso invitante convenissemus, et de rebus quæ ad ecclesiasticam regulam pertinent, inter nos spiritualis fuisset oborta collatio; pervenit ad nos esse aliquos, qui de gratia et libero arbitrio per simplicitatem minus caute, et non secundum fidei catholicæ regulam, sentire velint. Unde id nobis, secundum admonitionem et auctoritatem sedis apostolicæ ^c, justum ac rationabile visum, ut pauca capitula ab apostolica nobis sede transmissa ^d, quæ ab

senserint, hoc Arausicanum concilium, et tempore sancti Leonis papæ celebratum, quo Arausicanum primum habitum esse liquido constat, accidit ex subscriptione sancti Properi et sancti Eucherii episcoporum, quorum ille, ut infra dicemus, male creditus esse idem Prosper, qui sancti Leonis papæ temporibus vixisse certo scitur. Quis vero fuerit ille Eucherius ibidem subscriptus, diximus in notis prædicti concilii Arausicani primi, ubi etiam adnotavimus Cæsarium illum, cujus nomen ibidem subscriptum invenitur, plane alium fuisse ab hoc magis nominis Cæsario Arelatensis Ecclesiæ episcopo; siquidem illo tempore Hilarius Arelatensem episcopatum administravit, et non prius quam post tres alios intermedios episcopos defunctos Cæsarius Arelatensis episcopus creatus fuerit. Vide Baron. anno 463. Item in append. anni 729, tom. X. Vasquius, tom. I, disp. 91, num. 76 et seqq. aliter sentit. SEVER. BINIUS.

^a Incipiunt constituta episcoporum in civitate Arausica de gratia et libero arbitrio, in v. c. cl. Hardy, seu Paris. Contuli cum cod. Vatic. 5827. MANSI.

^b Ex hoc loco constat, non quatuor præfectos prætorio, sed unum duntaxat huic concilio interfuisse Liberium, quatuor nominibus in subscriptione recensitis cognominatum: cujus gratia reges Italiæ Theodoricus et Athalaricus epistolas, quas recitat Cassiodorus, scripserunt. Unum autem eundemque fuisse Liberium, de quo Theodoricus scribit ad senatum, et ad quem Athalaricus epistolam dedit, docet ejusdem Liberii sepulchralis inscriptio, quæ Arimini posita, a Petro Pithæo accepta, exstat apud Baron. anno 529, in appendice tom. X. Unde patet depravatam esse textum concilii hujus in subscriptionibus, ubi quatuor præfecti prætorio contra lectionem codicis Vaticanæ, huic concilio interfuisse et subscripsisse inveniuntur. SEVER. BINIUS.

^c Ea quæ supra dixi de viginti quatuor capitulis a sede apostolica in Gallias transmissis, deque horum Patrum constitutionibus, sancti Augustini et Romanorum pontificum sententiæ conformatis stabiliantur et firmantur. SEVER. BINIUS.

^d Videntur ex pluribus Roma transmissis selecta tantum a Patribus Arausicanis octo sequentia capitula. Consule not. ^e col. 1152. P. LABBE.

antiquis Patribus de sanctorum Scripturarum voluminibus in hac præcipue causa collecta sunt, ad docendos eos qui aliter quam oportet sentiunt, ab omnibus observanda, proferre et manibus nostris subscribere deberemus: quibus lectis, qui lucusque non sicut oportebat de gratia et libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei catholice conveniunt animum suum inclinare non differat.

CAPITULA ^a.

I. ^b Si quis per offensam prævaricationis Adæ non totum, id est secundum corpus et animam, in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium ^c, Pelagii errore deceptus, adversatur Scripturæ dicenti: *Anima quæ peccaverit [peccat] ipsa morietur (Ezech. xviii)*; et: *Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis (Rom. vi)*? et: *A quo quis superatur ejus et servus addicitur (II Petr. ii)*.

II. Si quis soli Adæ prævaricationem suam, non et ejus propagini, asserit nocuisse; aut certe mortem tantum corporis, quæ pœna peccati est, non autem et peccatam, quod mors est animæ, per unum hominem in omne genus humanum transisse testatur, injustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt (Rom. v)* ^d.

III. Si quis ad invocationem humanam [invocatione humana] gratiam D i dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaïæ prophetæ vel Apostolo idem dicenti: *Inventus sum a non quærentibus me; palam apparui his qui me non interrogabant [interrogaverunt] (Isai. Lxv; Rom. x)*.

IV. Si quis ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem ut etiam [jam] purgari velimus, per sancti Spiritus infusionem et operationem in nos fieri constiterit, resistit ipsi Spiritui sancto per Salomonem ^e dicenti [et Apostolo dicenti]: *Præparatur voluntas a Domino*

^a Deest mors.

^b In cod. Lucensi 490 per Salomonem deest.

^c In eodem cod. et aliis, deest *Apostolo salubriter prædicanti*.

^d Quot sunt capitula hujus concilii, tot sententiæ catholice Ecclesiæ hic sunt stabilitæ, a quibus absque prævaricationis piaculo nulli fidei recedere licet. Ex diversis locis sancti Augustini, quos infra adnotavimus, ad verbum fere omnes desumptæ videntur. Sanctus Prosper easdem a se excerptas retulit in Ibrum cui titulus est, sententiarum. Canones viginti quatuor numero dumtaxat constituti sunt, quia totidem capitula (fortassis ea quæ continentur in epistola Cælestino attributa quam supra, tom. III Concil. pag. 473, una cum adnotationibus meis excusum invenies) de gratia et libero arbitrio post sex Romanus in Gallias miserat. Unde illud summa diligentia observandum, quod sanctissimi atque doctissimi Patres pugnaturi adversus hostes gratiæ Dei, nimium libero arbitrio tribuentes, nullo potentiore modo id fieri posse exultarent, quam si sacrosanctæ sedis

(*Prov. viii, juxta LXX*); et Apostolo salubriter prædicanti ^f: *Deus est qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate (Philipp. ii)*.

V. Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis ^g affectum, quo in eum credimus qui justificat impium, et ad generationem sacri baptismatis, pervenimus, non per gratiæ donum, id est per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter [et naturaliter] nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo docente: *Confidimus, quia qui cepit in nobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri Jesu Christi (Philipp. i)*; et illud: *Vobis datum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo peritiamini (Ibid.)*; et: *Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis; Dei enim donum est (Ephes. ii)*. Qui enim fidem qua in Deum credimus dicunt esse naturalem, omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt ^h.

VI. Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, consentibus, laborantibus ⁱ, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus; non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem et inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri constiterit ^j, et aut humilitati aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adiutorium, nec ut obedientes et humiles simus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: *Quid habes quod non accepisti (I Cor. iv)*? et: *Gratia Dei sum id quod sum (I Cor. xv)*.

VII. Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salvari [salvari], id est evangelicæ ^k prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione et inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: *Sine me nihil*

^f Cod. Luc. 490, ipsum credulitatis, quæ, etc.

^g In Cod. Luc. 490 et aliis additur *orantibus*.

^h Huc usque cod. Lucensis.

ⁱ Evangelizantibus.

D

apostolicæ auctoritati inibiterentur, plene illicitum esse putabant, vel nimium obniti sancti Augustini de gratia et libero arbitrio sententiis, quas Cælestinus pontifex præallegata epistola sedis apostolicæ auctoritate confirmaverat. Nihil igitur præterea novitas sibi deinceps vindicet, nihilque humana præsumptio præsumat: sed potius approbatam antiquorum Patrum definitionem amplectatur, et illi acquiescat. SEVER. BINIUS.

^b Caput hoc cum sequentibus usque ad VIII fere totum reperitur in vetustissimo Lucensi cod. 490.

^c Vide August. lib. ii de Nupt. et Concup. c. 34.

^d Hoc capitulum de-umptum esse videtur ex cap. 4 lib. iv contra duas epistolas Pelagii. SEVER. BINIUS.

^e Vide sanctum Augustinum lib. de Prædestinatione sanctorum usque ad cap. 9. SEVER. BINIUS.

potestis facere (Joan. xv); et illud Apostoli: *Non a quod idonei simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est* (II Cor. iii) ^o.

VIII. Si quis alios misericordia (Prosper., contra Collat., cap. 5, 53, 58), alios vero per liberum arbitrium, quod in omnibus, qui de prævaricatione primi hominis nati sunt, constat esse vitiatum, ad gratiam baptismi posse venire contendit, a recta fide probatur alienus. Is enim omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum; aut certe ita læsum putat, ut tamen quidam valeant sine revelatione Dei mysterium salutis æternæ per se ipsos posse conquirere. Quod quam sit contrarium, ipse Dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem Pater attraxerit, sicut et Petro dicit: *Beatus es; Siman Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est*; et Apostolus: *Nemo potest dicere Dominum Jesum [Jesum Christum] nisi in Spiritu sancto* (I Cor. xii).

IX. ^b Divini est muneris (Prosper., contra Collat., cap. 24), cum et recte cogitamus, et pedes nostros a falsitate et injustitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur operatur ^o.

X. Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis ^a semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.

XI. Nemo quidquam Domino recte voverit, nisi ab ipso acceperit quod voveret ^b sicut legitur: *Quæ de manu tua accepimus damus tibi* (I Par. xxxi) ^d.

XII. Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito ^o.

XIII. Arbitrium voluntatis [libertatis] ^a in primo homine infirmatum nisi per gratiam baptismi non potest reparari: quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi. Unde Veritas ipsa dicit: *Si eos Filius liberavit [liberaverit], tunc vere liberi eritis* ^f.

XIV. Nullus miser de quacunque [quantacunque] miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia prævenit, sicut dicit Psalmista: *Cito anticipet [cite anteccepit] nos misericordia tua, Domine* (Psal. lxxviii); et illud: *Deus meus, misericordia ejus præveniet me* (Psal. lvm) ^o.

^a Ita et Fossat. In Lugdun. vero, et Rhemensi, scriptum est, *renatis ac sanatis*. J. SIMON.

^b Deest quod voveret.

^c Tilianus, Fossatensis et alii, *arbitrium liber-*

^a Eadem Augustinus lib. de Gratia Christi cap. 26. Sev. BIXUS.

^b Quæ sequuntur non tam canones quam sententiæ ex sancto Augustino aliisque in ejusdem fidei confirmationem collectæ eruditus viris videntur. MANSI.

^c Sententia eadem est apud sanctum Prosperum 22, et ad vers. *Cogitavi vias meas*. Sev. BIXUS.

^d Idem sanctus Augustinus lib. xvii Civit., cap. 4; sententia vero apud Prosperum est 54. Sev. BIX.

^e Sententia est apud Prosperum 56. Sev. BIX.

^f Ita sanctus Augustinus lib. xiv de Civitate Dei,

XV. Ab eo quod formavit Deus mutatus est Adam, sed in pejus per [propter] iniquitatem suam: ab eo quod operata est iniquitas mutatur fidelis, sed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit prævaricatoris primi; hæc secundum Psalmistam: *Mutatio est ^a dexteræ excelsi* (Psal. lxxvi) ^b.

XVI. Nemo ex eo [in eo] quod videtur habere gloriatur, tanquam non acceperit; aut ideo se putet accepisse quia littera extrinsecus, vel ut ligeretur apparuit, vel ut audiretur sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: *Si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens in altum captivavit captivitatem, dedit dona hominibus* (Gal. ii; Psal. lxxvii; Ephes. iv). Inde habet quicumque habet. Quisquis autem se inde habere negat; aut vere non habet, aut id quod videtur habere [habet] aufertur [aufere] ab eo ^c.

XVII. Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Christianorum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium quod est in nobis [nobis], sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis.

XVIII. Nullis meritis gratiam [Dei] prævenientibus (Prosper., sent. 297), debetur merces bonis operibus si fiant; sed gratia quæ non debetur præcedit ut fiant.

XIX. Natura humana (Prosper., sent. 108), etiam si in illa integritate in qua est condita permaneret, nullo modo seipsam, creatore suo non adjuvante, servaret. Unde cum sine Dei gratia salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare quod perdidit? ^c

XX. Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo; nulla vero facit homo bona quæ non Deus præstat ut faciat homo ^l.

XXI. Sicut eis qui volentes in lege justificari (Prosper., sent. 323), et a gratia exciderunt, verissime dicit Apostolus: *Si in lege [ex lege] justitia est, ergo Christus gratis mortuus est* (Galat. ii); sic eis qui gratiam, quam commendat et percipit fides Christi, putant esse naturam, verissime dicitur: *Si per naturam justitia est, ergo Christus gratis mortuus est*. Jam hic enim erat lex, et non justificabat; ^a jam hic erat et natura, et non justificabat. Ideo Christus non gratis mortuus est ^m, ut et lex per illum impleteretur quæ dixit: *Non veni legem solvere, sed adimplere* (Matth.

ⁿ *tatis*; in Lugdunensi, *voluntatis*. J. SIMON.

^b *Dextera*, et deest est.

^c Deest tota hæc periodus usque ad *ideo*.

cap. 12. Sev. BIX.

^a Sententia est 211. Sev. BIX.

^b Sententia est 220. Sev. BIX.

^c De spiritu et littera cap. 28. Sev. BIX.

^d Vide sententiam 295. Sev. BIX.

^e Vide sanctum Augustinum epistolâ 106. Sev. BIX.

^f Vide Aug. contra duas epist. Pelag. lib. ii, cap. 8. Sev. BIX.

^m *Sic eis... mortuus est*. Totum hoc membrum aberrat a Vulgatis, exstat autem in omnibus antiquis, ut in Lugdunensi, Rhemensi, Fossat., Tiliano, Bellovac. et aliis. J. SIMON.

v); et natura per Adam perdita per illum reparatur; et qui dixit venisse se querere et salvare quod perierat ^a.

XXII. Nemo habet de suo, nisi mendacium et peccatum. Si quid autem habet homo veritatis atque iustitiæ, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati non deficiamus in via ^b.

XXIII. Suam voluntatem homines faciant, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem [ita] id [ita] faciunt quod volunt, ut divinæ serviant voluntati, quamvis volentes agant ^c, illius tamen voluntas est, a quo et præparatur et iubetur quod volunt ^e.

XXIV. Ita sunt in vite palmites (*Prosper., sent. 334*), ut viti nihil conferant, sed inde accipiant unde vivant: sic quippe vitis est in palmitibus, ut vitale aimentum subministret eis, non sumat ab eis. Ac per hoc et manentem in se habere Christum, et manere in Christo, discipulis prodest utcumque ^d, non Christo ^e. Nam præciso palmitē, potest de viva radi e alius pullulare. Qui autem præcisus est, sine radice non potest vivere ^d.

XXV. Prorsus donum Dei est diligere Deum (*Prosper., sent. 36*). Ipse ut diligeretur dedit, qui non dilectus diligit. Displicentes amati sumus, ut fieret in nobis unde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris Spiritus Patris et Filii, quem cum Patre amamus et Filio ^e.

Ac sic secundum suprascriptas sanctarum Scripturarum sententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc Deo propitiante et prædicare debemus et credere, quod per peccatum primi hominis inclinatum et attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est possit, nisi eum gratia misericordiæ divinæ prævenierit. Unde et Abel iusto, et Noe, et Abrahæ et Isaac, et Jacob, et omni antiquorum Patrum multitudo ni, illam præclaram fidem, quam in ipsorum laude prædicat apostolus Paulus (*Heb. xi*), non per bonum naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam Dei credimus fuisse collatam. Quam gratiam, etiam post adventum Domini, omnibus qui baptizari desiderant, non in libero arbitrio haberi, sed Christi novimus simul et credimus largitate conferri, secundum illud quod sæpe jam dictum est, et quod præ-

A dicat Paulus apostolus: *Vobis datum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini* (*Philipp. i*); et illud: *Deus qui cepit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri Jesu Christi* (*Ibid. 6*); et illud: *Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis; Deienim donum est* (*Ephes. ii*). Et quod de seipso ait Apostolus: *Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem* (*I Cor. vii*). Non dixit quia eram, sed *ut essem*; et illud: *Quid habes quod non accepisti* (*I Cor. iv*); et illud: *Omne datum bonum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* (*Jac. i*); et illud: *Nemo habet quidquam, nisi illi datum fuerit desuper*. (*Joan. iii*). Innumerabilia sunt sanctarum Scripturarum testimonia, quæ possunt ad probandam gratiam proferri; sed brevitate studio prætermittenda sunt, quia et revera cui pauca non sufficiunt, plura non proderunt.

Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia ^a omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.

Aliquos vero ad malum divina potestate prædestinatos esse non solum non credimus, sed etiam, si sint qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.

Hoc etiam salubriter profitemur, et credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, et postea per Dei misericordiam adjuvamus; sed ipsæ nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, et fidem et amorem sui prius inspirat, ut et baptismi sacramenta fideliter requiramus, et post baptismum eum ipsius adjutorio et quæ sibi sunt placita implere possimus. Unde manifestissime credendum est, quod et illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam revocavit (*Luc. xiii*), et Cornelii centurionis ad quem angelus Domini missus est (*Act. x*), et Zacchæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit (*Luc. xix*), illam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum ^b.

Et quia definitionem antiquorum Patrum, nostramque, quæ ^c subscripta est, non solum religiosis, sed etiam laicis medicamentum esse et desideramus et cupimus; placuit ut eam etiam et illustres ac magnifici viri, qui nobiscum ad præfatam festivitatem convenerunt, propria manu subscriberent.

Lugdunensis, sed acceptam baptismi gratiam. J. SIMON, Lugdun., sed gratiæ largiente donatæ [forte pro donatæ HARD.]. Rheimensis et Bellovac., sed de divinæ largitatis dono. J. SIMON.

^e Lugdun., definitionem nostram, quæ. J. SIMON.

SEV. BIN.

^d Ex August. super Joannem tract. 81. SEV. BIN.
^e Augustinus, tract. 102 in Joannem eadem iisdem prope verbis. SEV. BIN.

^f Sententia absunt a c. II. (sed sunt et in nostro Paris.) HARD.

^a Agant quod agunt.

^b Utrumque, quæ lectio videtur omnino præferenda Vulgatæ.

^c In Christo, nam præciso palmitē discipulis prodest utrumque non Christo.

^d Ms. Paris., post acceptam baptismi gratiam. HARD.

^a Augustinus, de Gratia et libero Arbitrio, cap. 13, eadem verba eandemque sententiam habet. SEV. BIN.

^b Hæc ex Augustini tractatu quinto in Joannem; estque sententia apud Prosperum 325. SEV. BIN.

^c Exstat apud sanctum Augustinum, tract. 19 in Joannem. Estque sententia apud Prosperum 326.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM ET ILLUSTRUM
VIROBUM ^a.

Cæsarius ^b in Christi nomine episcopus constitutionem nostram relegi et subscripsi. Not. sub die v nonas Julias, Decio juniore ^c v. c. consule. Julianus Amartolus episcopus relegi et subscripsi. Constantius in Christi nomine consensi et subscripsi. Cyprianus ^e in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. ^d Eucherius in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. Item Eucherius ^e in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. Heraclius in Christi nomine episcopus subscripsi. Principius in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. Philagrius in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi.

^a Ms. Paris., *Decimo juniore*. HARR.

^b Subscriptiones hæc apparent in codice Vatic. : Cæsarius, Julianus, Cyprianus, Heraclius, Filagrius, Prætextatus, Lupertianus, Constantius, Eucherius, Principius, Maximus, Alitius, Vindimialis. MANGI.

^c Hic est ille magni nominis Cæsarius Arelatensis episcopus, de quo hæc Gennadius, cap. 86 : « De gratia quoque et libero arbitrio edidit testimonia divinarum Scripturarum et sanctorum Patrum iudiciis munita, ubi docet nihil hominem de proprio aliquo boni agere posse, nisi eum divina gratia prævererit. Quod opus etiam papa Felix per suam epistolam roboravit, et id latius promulgavit. » Hæc de Cæsario Gennadius. Vide quæ de eodem diximus supra in notis concilii Arausicani r, tempore Leonis, tom. IV ; item in quadam admonitione ad lectorem sub Felice III ; notas denique concilii Arelatensis tertii, ubi qui, quotve fuerint Cæsarii, quo tempore vixerint, prolixius explicavi. Qua de re etiam consulere poteris Baron. an. 453, num. 43 et seqq. ; item anno 490, num. 10 ; Posssevium in apparatu sacro, verbo Cæsarius. SEV. BIN.

^d Episcopus Telonensis, alius a Cypriano dtacono, qui vitam Cæsarii Arelat. scripsit, et de hac synodo siluit. HARR.

^e Duos fuisse Eucherios Lugdunensis Ecclesiæ episcopos, alterum seniore, cuius meminit Claudianus, alterum juniorem, qui huic concilio Arausicano non interfuit et subscripsi, cujusque mentionem fecit Cyprianus in Vita Cæsarii, capite 22, apud Surium, dixi, supra, in notis concilii Arausicani primi. Plura vide apud Baron. an. 529, in appendice. SEV. BIN.

^f Hunc inserimus ex cod. Lugdun. ; Principium vero ex Lugdun. et Rhemensi. J. SIMOND.

^g Maximus in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. Prætextatus in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. Alethius in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. Lupercianus in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. Vindemialis in Christi nomine episcopus consensi et subscripsi. ^h Petrus Marcellinus Felix Liberius v. c. et illustris præfectus prætorii Galliarum, atque patricius, consentiens subscripsi. Syagrius vir illustris consensi et subscripsi. Opilio vir illustris consensi et subscripsi. Pantagathus vir illustris consensi et subscripsi. Deodatus vir illustris consentiens subscripsi. Cariatto vir illustris consentiens subscripsi. Marcellus vir illustris consentiens subscripsi. Namatius vir illustris consensi et subscripsi ⁱ.

^j *Petrus Marcellinus Felix Librius*. Quatuor hæc unius Liberii sunt nomina, quæ male in vulgatis divellebantur. Restitutus est locus ex codice Lugdunensi et Rhemensi ; sed Namatium, qui postremo loco subscribit, solus habuit Lugdunensis. J. SIMOND. — Hæc, ut indicat eodex Vaticanus, quatuor sunt nomina unius personæ ; sicut Lucius Aurelius Avienus Symmachus et alia plura id genus. Probatum sententia ex iis quæ supra dixi verbo *Liberius Patricius*. Unde mendosa est et depravata lectio quæ subiungitur hæc : *Viri clarissimi et illustres præfecti prætorio consentientes subscriperunt*. Ex codice autem Vaticano emendari debet sic : *Petrus Marcellinus Felix Liberius vir clarissimus, et illustris præfectus prætorii Galliarum atque patricius, consentiens subscripsi*. Ita Baron. præallegato loco appendicis. Viri consulares distincti subscribentes hanc sententiam probabiliter satis confirmant. SEV. BIN.

^k Transmissa fuisse ab apostolica sede nonnullam capitula ad fidem moresque spectantia, atque ex sancti Augustini præsertim doctrina selecta, cum alia multa edocent, tum synodi hujusc. Arausic. præfatio, ex qua paulo ante col. 1144. Et adnotavimus non improbabili conjectura posse elici priores octo canones Arausicenses excerptos fuisse delibatosque ex ampliori quadam collectione quam in Galliam misisset Romanus pontifex. Quid vero si ea ipsa, quam ex codice ms. celeberrimæ Benedictinorum Sancti Maximi apud Treviros abbatix descriptam cum aliis pluribus hac transmisit R. P. Alexander Wilhelmus et societate nostra vir eruditissimus mibique amicissimus? Tu, lector, accipe, expendis ipse, ac judica. P. LABBE.

APPENDIX AD OPERA S. CÆSARII.

EXHORTATIO S. CÆSARII

Ad tenendam vel custodiendam charitatem.

(Ex bibliotheca Nic. Fabri.)

Ostendit etiam admonitio ista quod nullus se unquam in veritate poterit excusare quod veram charitatem habere non possit. Aliquis enim sententias de homilia S. Augustini quam de charitate scripsit, prout nobis opportunum visum est, huic sermone credimus inserendas.

Quod vobis veræ charitatis bonum tam frequenter insinuamus, fratres charissimi, illa vel maxime res facit, quia præcipuum ac peculiare Domini mandatum est, et nihil est quod dulcius habere, et cum Dei adjutorio facilius vel felicius possit implere ; in animo enim nostra res agitur, in quo si aliquid mali non intromittat voluntas, locum invenire non possit iniquitas, et ubi si radix omnium malorum cupiditas non

D fuerit, radix omnium bonorum charitas esse non poterit. Prima et singularis divinæ misericordiæ causa est, quod per Spiritum sanctum ita ipsa charitas diffunditur in cordibus omnium Christianorum, ut eam si velint, possint jugiter custodire, et dulcedinem illius incessabiliter satiare, et quia contraria solent sanare contraria, et nihil ita est adversum vel contrarium charitati, quæ fundamentum est omnium bonorum, quam cupiditas, quæ radix est omnium malorum, et istæ duæ simul esse nullatenus possunt, quia revera dulcedini non convenit cum amaritudine, nec luci cum tenebris, nec vitæ cum morte ; quicunque in se radicem cupiditatis dominari cognoscit, imploret Dei adjutorium ut possit stirpare [exstirpare] cupiditatem et plantare charitatem ; hoc enim qui fideliter fecerit, omnia Dei præcepta cum gaudio et exultatione complebit, quia quoties et aliqua